English Medium
Second Edition · November 2026

TET-II

FREE DEMO

Gujarati Language

Comprehension, grammar and classroom communication

- Detailed concepts and classroom examples
- Topic-linked practice with explained answers
- Selected earlier-examination questions

BOOK 02 | Mathematics-Science Series

Prepared by
Ajay R Raval
M.Sc., M.Ed.

gujtest.com

GUJTEST

Gujarati Language

Gujarat TET-II · English Medium

Mathematics-Science Series · Book 02

Prepared by

Ajay R Raval

M.Sc., M.Ed.

Examinations qualified

TET-1 (2025) | TET-2 (2023) | TAT (2023)

Second Edition · November 2026

Gujarati and English together: 25 marks. This volume covers Gujarati comprehension, grammar and classroom language use, including listening and speaking. Revised syllabus: 8 October 2025.

GUJTEST

Publication Notice

This independent GUJTEST study guide is for personal examination preparation. No examination authority endorses it. No promise is made of marks, passing, rank, selection or appointment. The examining authority's current syllabus and final answer keys prevail.

Reasonable care has been taken, but errors or later changes may remain. Rights and remedies that cannot lawfully be waived remain available.

Copyright is reserved in GUJTEST's original text, design and compilation. Third-party rights remain with their holders. Personal study and personal printing are permitted. Except as permitted by law, copying, forwarding, uploading, resale or republication requires the relevant rights holder's written permission.

Earlier-examination items are identified by year and question number. Where original alternatives are unavailable, a short-answer form is retained. The four 2013 records derive from a provisional-key source and are not represented as final-key verification.

© GUJTEST | gujtest.com

પ્રસ્તાવના

પ્રિય વિદ્યાર્થીમિત્ર,

ભાષાની તૈયારીમાં માત્ર જવાબ યાદ રાખવા પૂરતા નથી. ગદ્ય કે કાવ્યનો અર્થ, વ્યાકરણનો નિયમ અને વાક્યનો પ્રસંગ સમજવાથી નવા પ્રશ્નમાં પણ યોગ્ય નિર્ણય લઈ શકાય છે. આ પુસ્તકમાં સમજાવટ, ઉદાહરણો અને અભ્યાસને એ રીતે જોડ્યાં છે.

દ્વિતીય આવૃત્તિમાં જૂની સમજાવટ અને પ્રશ્નો જાળવીને વધારાના અભ્યાસપ્રશ્નો ઉમેર્યા છે. નવા અને જૂના પ્રશ્નો મિશ્રિત છે. દરેક પ્રશ્નની નીચે સાચો જવાબ અને સમજૂતી છે. **“Study link”**માં આપેલો વિષય અને પાનું અગાઉની સંબંધિત સમજાવટ સુધી પહોંચાડે છે; PDFમાં તે સંદર્ભ પર દબાવીને પણ જઈ શકાય છે.

પહેલાં પાઠ કે નિયમ વાંચો, પછી વિકલ્પ પસંદ કરો અને શા માટે તે જવાબ યોગ્ય છે તે કહો. અર્થગ્રહણમાં જવાબનો આધાર પાઠમાં શોધો; વ્યાકરણમાં નવા ઉદાહરણને નિયમથી ચકાસો. પ્રકરણ ૨૨માં ગદ્યકસોટી A અને કાવ્યકસોટી B અલગ ઓળખાવ્યાં છે.

અગાઉની પરીક્ષાના પ્રશ્નો વર્ષ અને પ્રશ્નનંબર સાથે જુદા વિભાગમાં છે. મૂળ વિકલ્પો ઉપલબ્ધ ન હોય ત્યાં ટૂંકા જવાબનું સ્વરૂપ રાખ્યું છે. ૨૦૧૩ના ચાર પ્રશ્નો પાસે provisional keyની નોંધ છે. નવા GUJTEST અભ્યાસપ્રશ્નોને અગાઉની પરીક્ષાના પ્રશ્નો તરીકે રજૂ કર્યા નથી.

આ પુસ્તક ગુજરાતી ભાષાના ભાગ માટે છે. સામાન્ય ભાષા વિભાગના અંગ્રેજી ભાગની તૈયારી માટે શ્રેણીનું અંગ્રેજી ભાષાનું પુસ્તક સાથે વાંચવું.

Ajay R Raval
GUJTEST

GUJTEST

અનુક્રમણિકા

ક્રમ	પ્રકરણ	પાનાં
1	અર્થગ્રહણ, અનુમાન અને પુરાવા	1-4
2	કથનાત્મક ગદ્ય: ઘટના, પાત્ર અને આત્મકથા	5-8
3	વૈજ્ઞાનિક અને સમજાવટરૂપ ગદ્ય	9-11
4	વિચારપ્રધાન ગદ્ય: દાવો, પુરાવો અને મર્યાદા	12-14
5	વર્ણનાત્મક ગદ્ય: દૃશ્ય, વિગત અને રજૂઆત	15-17
6	નાટ્યખંડ, સંવાદ અને નાટ્યસૂચના	18-20
7	કાવ્યનું અર્થઘટન: શબ્દ, ભાવ અને મૂલ્ય	21-24
8	અલંકારના પ્રકાર અને ઓળખ	25-36
9	કાવ્યનો શબ્દાર્થ, ભાવ, લય અને છંદ	37-49
10	વર્ણવિચાર, જોડણી અને શબ્દભંડોળ	50-62
11	શબ્દાર્થ, રૂઢિપ્રયોગ અને કહેવત	63-74
12	રૂપવિચાર, લિંગ, વચન અને વિભક્તિ	75-83
13	સંજ્ઞા, સર્વનામ અને અન્ય શબ્દભેદ	84-94
14	ક્રિયાપદ, કાળ, કૃદંત અને વાક્યમેળ	95-103
15	દ્વિરુક્તિ, રવાનુકારી અને નિપાત	104-109
16	સમાસ, સંધિ અને શબ્દરચના	110-123
17	વાક્યનાં અંગો, ઉપવાક્ય અને અન્વય	124-129
18	વાક્યના પ્રકાર, પ્રયોગ અને પરિવર્તન	130-137
19	વિરામચિહ્નો, ભાષાશુદ્ધિ અને સંપાદન	138-144
20	શ્રવણ, કથન અને સંભાષણ	145-149
21	ભાષાનાં મૂળ તત્ત્વો અને વર્ગવ્યવહાર	150-155
22	ગદ્ય-કાવ્યની સંકલિત પ્રેક્ટિસ	156-162

પ્રકરણ 01

અર્થગ્રહણ, અનુમાન અને પુરાવા

અર્થગ્રહણ એટલે લખાણમાં રજૂ થયેલા અર્થને સમજવાની પ્રક્રિયા. તેમાં માત્ર શબ્દોના અર્થ જાણવા પૂરતા નથી. વાક્યો વચ્ચેનો સંબંધ, પ્રસંગ, લેખકનો હેતુ અને વિચારનો ક્રમ પણ સમજવો પડે છે. વાચક પોતાની માન્યતા લખાણ ઉપર લાદવાને બદલે લખાણમાં રહેલા પુરાવાને આધારે અર્થ નક્કી કરે છે.

અર્થના ત્રણ સ્તર

સ્તર	કઈ કામગીરી થાય?
પ્રત્યક્ષ અર્થ	લખાણમાં સ્પષ્ટ આપેલી માહિતી, ઘટના કે કારણ ઓળખવું.
અનુમાન	સ્પષ્ટ ન કહેલી પરંતુ ઉપલબ્ધ વિગતોના આધારે સમર્થિત વાત સમજવી.
વિવેચનાત્મક વાંચન	દાવો, પુરાવો, દૃષ્ટિકોણ અને તારણની મર્યાદા તપાસવી.

અનુમાન અને કલ્પના એક જ નથી. અનુમાન માટે લખાણમાં આધાર હોવો જોઈએ. કોઈ પાત્ર ચૂપ રહે છે એટલા પરથી તે દોષી છે એવું નક્કી ન કરી શકાય. સંદર્ભમાં તેની મૂંઝવણ, દુઃખ કે સંકોચનું કારણ પણ હોઈ શકે છે.

વાંચનનો હેતુ અને રીત

- **વિહંગાવલોકન:** સમગ્ર લખાણનો વિષય અને મુખ્ય વિચાર મેળવવો.
- **ચોક્કસ માહિતી શોધવી:** નામ, તારીખ, કારણ કે અન્ય નિર્દિષ્ટ વિગત શોધવી.
- **સઘન વાંચન:** શબ્દપ્રયોગ, સંબંધ અને સૂચિત અર્થ ધ્યાનથી સમજવા.
- **પુનર્વાંચન:** પસંદ કરેલો જવાબ સાચો છે કે નહીં તે સંબંધિત ભાગ ફરી વાંચીને તપાસવું.

શીર્ષક આખા લખાણના કેન્દ્રને આવરી લેવું જોઈએ. ગૌણ પ્રસંગનું શીર્ષક સમગ્ર લખાણને યોગ્ય ન પણ પડે. ‘તે’, ‘તેમણે’, ‘આ’ જેવા સંદર્ભવાચક શબ્દોનો અર્થ આખા વાક્ય અને અગાઉની વાતથી શોધવો. સૌથી નજીકનું નામ જ હંમેશાં સંદર્ભ બને એવું નથી.

અભ્યાસ માટે સ્રોતઆધારિત ગદ્ય

ભાષા શીખવાનો હેતુ માત્ર તૈયાર જવાબ યાદ રાખવાનો નથી. વિદ્યાર્થી વાંચેલી કે સાંભળેલી સામગ્રીનો મુખ્ય મુદ્દો ઓળખે, જરૂરી વિગતો તારવે અને તેને પોતાની ભાષામાં રજૂ કરી શકે તે જરૂરી છે. કોઈ વ્યક્તિ સાથે વાત કરતી વખતે પ્રસંગને અનુરૂપ પ્રશ્નો પૂછવા અને મળેલા જવાબના આધારે પૂરક પ્રશ્ન તૈયાર કરવા પણ ભાષાકૌશલ્ય કામ આવે છે.

સમાચાર, અહેવાલ, સંપાદકીય કે અન્ય લખાણ વાંચતી વખતે તે કોના માટે અને કયા હેતુથી લખાયું છે તે વિચારવું જોઈએ. એક જ ઘટના જુદા લખાણોમાં જુદા ભાર સાથે રજૂ થઈ શકે છે. તેથી માહિતી, અભિપ્રાય અને રજૂઆતની રીત વચ્ચેનો ભેદ સમજવો વાંચનને વધુ સચોટ બનાવે છે.

અર્થગ્રહણમાં જવાબ માટેનો આધાર

સીધી માહિતી, અનુમાન અને મૂલ્યાંકન જુદી માંગ છે. સીધી માહિતી માટે સંબંધિત વાક્ય શોધો. અનુમાન માટે બે કે વધુ સંકેત જોડો. મૂલ્યાંકનમાં દાવા અને પુરાવાનો સંબંધ તપાસો.

પ્રકાર / મુદ્દો	સમજૂતી અને ઉદાહરણ
મુખ્ય વિચાર અને શીર્ષક	ફકરાનો વ્યાપ પકડો. એક જ આકર્ષક વિગતને આખા પાઠનું શીર્ષક ન બનાવવું.
સંદર્ભગત શબ્દાર્થ	આસપાસનો ભાવ જોઈને અર્થ પસંદ કરો. “પ્રકાશ”નો અર્થ ભૌતિક ઉજાસ પણ હોઈ શકે અને સમજ પણ.
અનુમાનની મર્યાદા	પાત્ર ચૂપ રહે છે એટલા પરથી તે ખોટું બોલે છે એવું સાબિત થતું નથી. ભય, વિચાર કે આશ્ચર્યના અન્ય સંકેત જોઈએ.

> **ઉકેલની રીત:** પ્રશ્નમાં કારણ પૂછ્યું હોય તો ફક્ત ઘટના લખવી પૂરતી નથી. પહેલાં ઘટના, પછી કારણ બતાવતો સંબંધ અને છેલ્લે પાઠનો આધાર ટૂંકમાં રજૂ કરો.

પ્રકરણવાર મિશ્ર અભ્યાસ

સમજાવટને આધારે ઉકેલો. નીચેના મૂળ અભ્યાસપ્રશ્નો GUJTESTના છે.

1. પાઠમાં આપેલી મુલાકાતની તારીખ શોધવાનો પ્રશ્ન કયા સ્તરનો છે?

(અ) પ્રત્યક્ષ અર્થ
(બ) અનુમાન
(ક) વિવેચનાત્મક મૂલ્યાંકન
(ડ) મુક્ત કલ્પના

જવાબ: અ. પ્રત્યક્ષ અર્થ. લખાણમાં સ્પષ્ટ આપેલી માહિતી, ઘટના કે કારણ ઓળખવું.

Study link: Three levels of comprehension, p. 1.

2. ગદ્યનો મુખ્ય વિચાર કયો છે?

(અ) તૈયાર જવાબો જ ભાષાકૌશલ્ય છે.
(બ) ભાષાનો ઉપયોગ સમજવા અને યોગ્ય રીતે રજૂ કરવા માટે થાય છે.
(ક) દરેક અહેવાલનો હેતુ એકસરખો છે.
(ડ) પૂરક પ્રશ્ન પૂછવો જરૂરી નથી.

જવાબ: બ. ભાષાનો ઉપયોગ સમજવા અને યોગ્ય રીતે રજૂ કરવા માટે થાય છે. સમજવું, વિગતો તારવવી અને પોતાની ભાષામાં રજૂ કરવું કેન્દ્રમાં છે.

Study link: Reading passage for practice, p. 1.

3. લાંબા લેખનો મુખ્ય વિષય ઝડપથી મેળવવા કઈ રીત યોગ્ય છે?

(અ) ફક્ત છેલ્લું વાક્ય યાદ કરવું
(બ) વિહંગાવલોકન
(ક) એક તારીખની શોધ
(ડ) દરેક શબ્દનો વ્યાકરણવિચ્છેદ

જવાબ: બ. વિહંગાવલોકન. વિહંગાવલોકન: સમગ્ર લખાણનો વિષય અને મુખ્ય વિચાર મેળવવો.

Study link: Reading purposes and methods, p. 1.

4. અનુમાન માટે કઈ બાબત જરૂરી છે?

(અ) વાચકની માત્ર ઇચ્છા
(બ) લખાણમાં આધાર
(ક) હંમેશાં બહારની ઘટના
(ડ) પાત્રનું નામ

જવાબ: બ. લખાણમાં આધાર. અનુમાન ઉપલબ્ધ સંકેતો અને વિગતો પર આધારિત હોય છે.

Study link: Three levels of comprehension, p. 1.

5. લેખમાં “કેટલાક”ને બદલે “બધા” લખવાથી દાવો બદલાય છે કે નહીં તે કઈ રીતે તપાસશો?

(અ) લેખકનું નામ શોધીને
(બ) ફક્ત શીર્ષક વાંચીને
(ક) સઘન વાંચનથી શબ્દપ્રયોગ અને વ્યાપ તપાસીને
(ડ) માત્ર પાનાં ગણીને

જવાબ: ક. સઘન વાંચનથી શબ્દપ્રયોગ અને વ્યાપ તપાસીને. સઘન વાંચન: શબ્દપ્રયોગ, સંબંધ અને સૂચિત અર્થ ધ્યાનથી સમજવા.

Study link: Reading purposes and methods, p. 1.

6. સારો પૂરક પ્રશ્ન કઈ બાબતથી બને?

(અ) પહેલેથી મળેલા જવાબ અને વાતના હેતુથી
(બ) માત્ર લાંબા શબ્દોથી
(ક) અસંબંધિત યાદીથી
(ડ) વક્તાને અટકાવવાથી

જવાબ: અ. પહેલેથી મળેલા જવાબ અને વાતના હેતુથી. જવાબની માહિતી આગળનો સંબંધિત પ્રશ્ન નક્કી કરવામાં મદદ કરે છે.

Study link: Reading passage for practice, p. 1.

7. “રીનાએ મીનાને કહ્યું કે તે આવશે”માં “તે”નો સંદર્ભ કેવી રીતે નક્કી કરવો?

(અ) હંમેશાં સૌથી નજીકનું નામ માનીને
(બ) હંમેશાં પહેલું નામ માનીને
(ક) સર્વનામનો સંદર્ભ હોય જ નહીં એમ માનીને
(ડ) આસપાસનો સંદર્ભ જોઈને; જરૂરી હોય તો સ્પષ્ટતા મેળવીને

જવાબ: ડ. આસપાસનો સંદર્ભ જોઈને; જરૂરી હોય તો સ્પષ્ટતા મેળવીને. સર્વનામનો અર્થ આખા વાક્ય અને અગાઉની વાતથી શોધવો. સૌથી નજીકનું નામ જ હંમેશાં તેનો સંદર્ભ હોય એવું નથી.

Study link: Reading purposes and methods, p. 1.

8. એક જ ઘટનાની જુદી રજૂઆત સમજવા શું તપાસશો?

(અ) માત્ર અક્ષરનું કદ
(બ) માત્ર ફકરાની સંખ્યા
(ક) લેખકનો ભાર, હેતુ અને પુરાવા
(ડ) લખાણનું રંગીન મુખપૃષ્ઠ

જવાબ: ક. લેખકનો ભાર, હેતુ અને પુરાવા. વિવેચનાત્મક વાંચનમાં રજૂઆત અને આધારનો સંબંધ જોવામાં આવે છે.

Study link: Reading passage for practice, p. 2.

9. બે વિકલ્પ નજીકના લાગે ત્યારે જવાબ ખાતરીથી પસંદ કરવા શું કરવું?

(અ) સંબંધિત વાક્યો ફરી વાંચીને બંને વિકલ્પનો આધાર તપાસવો
(બ) લાંબો વિકલ્પ પસંદ કરવો
(ક) પહેલો વિકલ્પ જ માનવો
(ડ) પ્રશ્ન વાંચ્યા વિના શીર્ષક પસંદ કરવું

જવાબ: અ. સંબંધિત વાક્યો ફરી વાંચીને બંને વિકલ્પનો આધાર તપાસવો. પુનર્વાંચન: પસંદ કરેલો જવાબ સાચો છે કે નહીં તે સંબંધિત ભાગ ફરી વાંચીને તપાસવું.

Study link: Reading purposes and methods, p. 1.

કાવ્યકસોટી B

17. “પ્રભાત” અને “રાત”ની ગોઠવણી અર્થમાં શું મદદ કરે છે?

(અ) બંને શબ્દનો એક જ શાબ્દિક અર્થ છે

(બ) કોઈ ભાવ જ બનતો નથી

(ક) અંધકારથી ઉજાસ તરફના બદલાવની છબી

(ડ) ફક્ત નદીનું નામ

જવાબ: ક. અંધકારથી ઉજાસ તરફના બદલાવની છબી. રાત વીતી જવી અને ઉજાસ ભાવના બદલાવની છબી આપે છે.

Study link: Word meaning and emotional associations, p. 157.

કાવ્યકસોટી B

18. “અધિક સરસ રંગ થશે સત્વરે”માં “સત્વરે”નો નજીકનો અર્થ કયો છે?

(અ) ધીમે ધીમે

(બ) વારંવાર

(ક) જલદી

(ડ) કાયમ માટે

જવાબ: ક. જલદી. સત્વરે એટલે જલદી અથવા વિલંબ વિના. અહીં વધુ સારા ભવિષ્યની આશા સાથે સમયનો આ ભાવ જોડાય છે.

Study link: Word meaning and emotional associations, p. 157.

કાવ્યકસોટી B

19. વારંવારનું “જય! જય!” કઈ અસર કરે છે?

(અ) ઉત્સાહ અને ગૌરવનો ભાર

(બ) શંકાનો ચોક્કસ વૈજ્ઞાનિક માપ

(ક) વ્યાકરણનો નિષેધ

(ડ) પાત્ર બદલવાનો સંકેત

જવાબ: અ. ઉત્સાહ અને ગૌરવનો ભાર. આવર્તન સંબોધનને ઉલ્લાસ અને ભાર આપે છે.

Study link: Word meaning and emotional associations, p. 157.

કાવ્યકસોટી B

20. ભાવાર્થ માટે કઈ રીત યોગ્ય છે?

(અ) માત્ર એક શબ્દથી આખો અર્થ નક્કી કરવો

(બ) મૂળમાં ન હોય તેવી ઘટના ઉમેરવી

(ક) માત્ર કવિનું જન્મવર્ષ લખવું

(ડ) સંબોધન, છબી અને આશાના સંબંધને સાથે સમજવો

જવાબ: ડ. સંબોધન, છબી અને આશાના સંબંધને સાથે સમજવો. કાવ્યનો ભાવ પંક્તિઓના પરસ્પર સંબંધથી સમજાય છે.

Study link: Word meaning and emotional associations, p. 157.

Continue your preparation with GUJTEST

GUJTEST

Study with a clear plan. Practise with purpose.

Digital Books

Detailed study material organised by subject, with explanations and practice.

Subject-wise Practice

Build confidence through focused questions and explained answers.

Full Mock Tests

Practise a complete paper under timed conditions and review your performance.

GUJTEST

gujtest.com

WhatsApp: 7984281053

Personal study and personal printing are permitted. Please do not forward or redistribute this book.